

संगीतनाम सूर

चन्द्रशेखर संपत्.

१८७३४३

ગૂજરાત વિદ્યાપીઠ ગ્રંથાલય

[ગુજરાતી કૉપીરાઈટ વિભાગ]

અનુક્રમાંક ૧૪૩૫૩ વર્ગિક

પુસ્તકનું નામ અંગીતના ૨૨

વિષય ૮૭૮૨ : ૭૬ : ૮૫

સંગીતના સૂર

પ્રયોજક

ચન્દુલાલ કરસનદાસ સંપત્ર, બી. એ. (ઓનર્સ)

વાઇસ પ્રીન્સીપાલ

બાર્ડ કબીબાઇ હિન્દુ હાઇસ્કૂલ.

હોળી ચકલા, કોટ. મુંબઈ.

(સર્વ લક્ષ સ્વાધીન.)

આવૃત્તિ પહેલી.

પ્રત ૧૦૦૦.

(૧૯૨૮)

મૂલ્ય આના બાર.

ગાનોનાં દિવ્ય સૂરો

રણઝણ રણકયા વાહતાં જાંઘી જે,

તાલો દીધા અચક્યા

હૃદય થડકતે પૂર્ણતાને સુપથે,

યદિ શો દેહ, આત્મા—

જલનિધિ સરિખો ગજંતો ભૂ ઉછાળે,

સજ્યાં સ્વર્ગો અતરંગ,

પૃથિવીપટપરે મીઠા સાહચર્યે.

ઝીટ્યા સૌભદ્ર શા મહે,

ગીતધ્વનિ મધુરા ગભરેશ્યા ઘડીને,

પોષાયા બા યદાળે,

નિસદ્ધિન રમતાં તારાના માતૃપ્રેમે,

ફાટ્યા આજે બધાં તે,

વિરલિત, હુમળા નામ નવાં પડના.

સૂરો સંગીત કેરા,

તવ ગુણ અરહે, સાચા તો જાણી અર્પ્યા.

પૂજ્ય માતૃશ્રી દિમકુંવરબા.

આમુખ.

ગુર્જરી સન્તાન ! સાહિત્યને સંગીતના રૂચિર અદ્વૈતભાવ વિદ્યાળું ગુજરાત ત્હારા વિસંવાદી સ્વરને વખોડી રહ્યું છે. હિન્દુસ્થાની, મહારાષ્ટ્રી સંગીતમાં ગરકાવ થઇ ત્હારા સંગીત-ભાવને સુદૂર ફેંકી નિશ્ચિન્ત થઇને ફરવાનું ત્હારે સાહસ શોચનીય છે. ત્હારા ગુર્જર સાહિત્યમાં આજે સંગીતને શું સ્થાન છે ? ત્હારા સાહિત્યમાં સંગીત આજે નષ્ટપ્રાય છિન્નભિન્ન અવસ્થામાં દષ્ટિગોચર થાય છે.

અને સમાજ ! સમાજે સંકુચિત દષ્ટિબિન્દુથી સાહિત્યના ક્ષેત્રને સંગીત વિદ્યાળું નીરસ જલસિંચનથી વિકસાવવાનો ભગીરથ પ્રયાસ આદર્યો છે. સાહિત્યને બાલ્યજીવનની દહેલી ઉપર સ્થાન આપવામાં સંગીતને તે વિસાચું. પણ એકલું સાહિત્ય ક્યાં ? અપૂર્ણ-અર્ધદૃઘ ને છિન્નભિન્ન.

એ બાલ્યાવસ્થા ! હા, એ બાલ્યાવસ્થામાંજ સાહિત્યની પિપાસા સાથે સંગીતના સ્ફૂરણકે તે આ ન્હાના પુસ્તકનો ઉદ્દેશ છે. અને સર્વથી સુલભ વસ્તુસૂચન તો સાહિત્યમાં એસરો ધ્વનિમાં ગવાઇ રહેલી છંદોબધ્ધ કવિતાઓ

છે. તેજ કવિતાઓને તાલબદ્ધ સંગીતદ્વારા—એક પ્રખર સંગીતકાર તરફે નહિ, પણ નમ્ર અભ્યાસક તરીકે—ગુજરાતને ચરણે ધરં છું.

પરિશ્રમની પૂર્ણતામાં વૃદ્ધિ કરનાર શાળાના સંગીતશાસ્ત્રક રામ રમણલાલ શાહનો હું કેટલેય અંશે ઉપકૃત છું.

માટુંગા, (જી. આઇ. પી.) } અંદુલાસ કરસનદાસ સંસ્થા.
જ-માપટમી ૧૯૮૪.

અનુક્રમણિકા.

વિષય	પાનું.
સંગીત વિષયક	
સપ્તક અને તેની ઓળખ	૧
સ્વરોની ચડ ડિતર	૩
હારમોન્યમની સામાન્ય ઓળખ	૩
સપ્તકના સ્વરો	૪
“ સારીગમ”ની વિવિધ ગોઠવણી	૫
તું મારો આધાર ક્યાનિધિ (બિદાગ)	૮
આવો આવો આમ (લાવણી)	૧૦
વિનતિ હું કર. (લલિત)	૧૨
આપ સમાગમ આજ	૧૨
ઉંકાર રૂપ શિવમુત વન્દના (યમન કલ્યાણુ)	૧૪
દિસત નરંગલ મંગલકારીરે (આગેશ્રી)	૧૬
મ્યામ ચરણુ સ્મરણુ મિત્ર (તિલંગ)	૧૮
પેલું બકરી કેરું બાળ (બહાર)	૨૦
સીતા સમાળી સતી કોણુ શાણી (ખમાય)... ..	૨૨
ભૂપ કલ્યાણુ-તાલ ત્રિતાલ	૨૪
સીતા સમાળી (પીલુ)	૨૫
રાગ માદ-તાલ દાદરો	૨૬
શુદ્ધ કલ્યાણુ-તાલ દ્રુપદ... ..	૨૬
રાગ સારંગ-તાલ દ્રુપદ	૨૭

વિષય	પાનું.
યમન કલ્યાણ-તાલ ત્રિતાલ	૨૮
કાશી-તાલ ત્રિતાલ	૨૮
કાલીંગડો-ત્રિતાલ	૨૯
સોરઠ-જુમરા	૨૯
ભલો દૂરથી દેખતાં દીલ ભાવ્યો. (ભેરતી)... ..	૩૦
બાજેશ્રી-ત્રિતાલ	૩૨
યમન કલ્યાણ-ત્રિતાલ	૩૩
ભલો રથી દેખતાં દીલ ભાવ્યો (માલકોશ)	૩૪
રાત રહે બહારે (બિભાસ)	૩૫
ભીમપદ્માસ-ત્રિતાલ	૩૭
આશાવરી-ત્રિતાલ	૩૮
હિડોળ-ઝપતાલ	૩૮
નરદેવ ભીમફની સુતા—(દેશ)	૩૯
પરેશા વિશ્વેશા (હિડોળ)	૪૧
સારંગ-ત્રિતાલ	૪૩
કેદારો—કુપદ	૪૪
તે પંખીની ઉપર પથરો (બાજેશ્રી)	૪૫
નિર્જળ ગામ નવાણુ ગળાવો (ઝંઝોટી)	૪૭

સાહિત્યસંમીતકલાવિહીન:

સાક્ષાત્પુ: પુષ્કલિષાળહીન: ।

ગાવાં રવર્ગીય બાણે—

પશુસુખ પદ્મો તે વિહાણે કદી કે.

આ પુસ્તક ફરામજી બેરામજી મોદીએ, મોદી પ્રિન્ટીંગ પ્રેસ, ૨૩૭, બજારગેટ
સ્ટ્રીટ, કોટ, મુંબઈમાં છાપ્યું છે. અને મીઠ ચન્દુલાલ સંપતે,
બાઈ કમ્પીબાઈ હિન્દુ હાઈસ્કૂલ, કોટમાં પ્રગટ કરીધું છે.

—સંગીત વિષયક—

પડજ, ઋષભ, ગાંધાર, મધ્યમ, પાંચમ, ધૈવત અને નિષાદ આ સમસ્ત સંગીત વિષયનો સાર છે. આ સાત સ્વરોની રમત ઉપર આખું યે સંગીત નિર્માણ થયેલું છે. ઉપર ગણાવેલા સાત સ્વરોની ટૂંકમાં સંજ્ઞા તે

“સા-રી-ગ-મ-પ-ધ-નિ.”

આટલા ટૂંકા સાત શબ્દોમાં આખા સંગીતનો સમાવેશ થઈ ગયો છે. આ બધા શુદ્ધ સ્વરો છે. આ શુદ્ધ સ્વરોના બે વિભાગ પાડવામાં આવ્યા છે.

(૧) સ્થાયી. (૨) અસ્થાયી.

સ્થાયી સ્વરો માત્ર બેજ છે—સા અને પ.

અસ્થાયી સ્વરો પાંચ છે—રી-ગ-મ-ધ-નિ.

સ્થાયી સ્વરો એટલે એવા સ્વરો કે જેના વધુ વિભાગો પડી શકે નહિ. અસ્થાયી સ્વરોના બે વધુ વિભાગો પાડવામાં આવ્યા છે તે (૧) કોમળ (૨) તીવ્ર.

સપ્તક અને તેની ઓળખ.

સાત સ્વરો જે ઉપર સંજ્ઞા સ્વરૂપે ગણાવ્યા તેનું જે એક જૂથ બન્યું તેને સપ્તક કહેવાય છે. કુલ ગણતરી પ્રમાણે તો આવાં સાત સપ્તકો છે પણ સંગીતમાં સામાન્ય ગાયનવાદનમાં ત્રણ સાતકોની આવશ્યકતા પૂરતી જણાઈ છે એટલે (૧) મદ્ર. (૨) મધ્યમ. (૩) તાર. આવાં ત્રણ સપ્તકોની અનુક્રમે ચડતી ગાઠવણી સાધારણતઃ

ઉપયોગમાં લેવાય છે. પુસ્તકની અંદર નજર કરશો તો આ સપ્તકોની તથા પ્રત્યેક સ્વરની ઉલટસુલટ ગોઠવણી માલુમ પડશે. આવી ઉલટસુલટ ગોઠવણી અમુક રાગની જરૂરીઆતો પ્રમાણે ગોઠવવી પડે છે. આવી ગોઠવણીને “સ્વર જ્ઞાન” અથવા “નોટેશન” કહેવામાં આવે છે. આ ત્રણે સપ્તકના સ્વરોને ઓળખવા માટે તેના ઉપર અમુક નિશાનિઓ મૂકેલી છે જેથી અમુક સ્વર મંદ્ર, અમુક મધ્યમ અને અમુક તાર સપ્તક માંહેનો છે એની ઓળખ વાંચકને સહેલાઈથી થઈ શકે. ત્રણે સપ્તકોમાં મધ્યમ તે સામાન્ય રીતે દૈનિક વપરાશનું હોવાથી તેના ઓળખવા માટે માત્ર સ્વર શિવાય તેના ઉપર કંઈ નિશાની કરવામાં નથી આવતી. મંદ્ર સ્વરનો ઉપયોગ મધ્યમ સાથે કરાય તો તે સ્વરની નીચે આડો ઓળાચો એટલે કે રી આમ સંજ્ઞા માલુમ પડશે. અને તાર સપ્તક સૂરનો ઉપયોગ કરવાનો હશે તો સ્વરની ઉપર આડો ઓળાચો એટલે કે રી આમ સંજ્ઞા માલુમ પડશે. ખીંજી તીવ્ર ક્રોમળનો ભેદ સમજવા માટે ક્રોમળ સ્વર ઉપર મીંડુ એટલે કે મ આ સંજ્ઞા મૂકેલી છે જેથી ક્રોમળ તીવ્રનો ભેદ માલુમ પડી શકે. આવી સંજ્ઞા વગરના તે તીવ્ર વિભાગના સમજવા. ખીંજી ગાયનની સાથે તાળીનો સાદો તાલ આપી શકાય તેટલા માટે જે સ્વર ઉપર તાળીનો ઠેકા આવવાનો હોય તેની નીચે મીંડુ એટલે કે “સ્થા-મ ચરણ સ્મરણ મિ-ત્ર” આ પ્રમાણે સમજવું.

—સ્વરોની ચડ ઊતર.—

સ્વરોની ચડ ઊતર ઊપર તો સંગીતનો મુખ્ય આધાર છે. સંગીતની કુશળતા તો તેના આલાપોમાં સમાયેલી છે. આલાપ એટલે સ્વરની ઉલટ-સુલટ ઉતર ચડ. આલાપમાં આરોહ અવરોહ આવે છે. આરોહ એટલે નીચેના સ્વરથી ઊપર સુધી જવાની ક્રીયા. જેમકે સા-રી-ગ-મ-પ-ધ-નિ આ સ્વરમાળાને આરોહ કહેવાય. તેવીજ રીતે ઊપરના સ્વરથી ક્રમ પ્રમાણે નીચે ઊતરવાની ક્રીયાને અવરોહ તરીકે ઓળખવામાં આવે છે. જેમ કે સા-નિ-ધ-પ-મ-ગ-રી-સા-આ નિયમિત ચડ ઊતરની ક્રીયા ઉપરાંત પ્રત્યેક રાગને સ્વતંત્ર આરોહ અવરોહ હોય છે. જેમાં કેટલાક સ્વરો નિરૂપયોગી હોય છે તે ઉપયોગમાં લેવામાં આવતા નથી અને તે બાદ કરતાં બાકીના સ્વરો કામમાં લેવાય છે.

ઉદાહરણ-તિલંગ રાગનો આરોહ-સા-ગ-મ-પ-નિ-સા અને અવરોહ સા-નિ-પ-મ-ગ-સા છે અને આમાં રી તથા ધ વર્ગ્ય માલમ પડશે.

• હારમોન્યમની સામાન્ય ઓળખ—

એક સપ્તકમાં સાત સ્વર તથા યીજ પાંચ ક્રમભળ, જે ઉપર સમજાવવામાં આવ્યું છે, તે મળી કુલ બાર સ્વરો હોય છે. આ બાર સ્વરોમાં હારમોન્યમની ગોઠવણ સાત સફેદ તથા પાંચ કાળા સ્વરમાં કરવામાં આવે છે. તેની સમજ નીચે પ્રમાણે.

સપ્તકના સ્વરો.

રીં ગં મં ધં નિં
સા રી ગ મ પ ધ નિ

હારમોન્યમની ગોઠવણી દરેક વાજીન્ત્રમાં એકજ જાતની હોય છે. અને આવી ગોઠવણીવાળાં ત્રણ સપ્તકો હોય છે. આટલી ઓળખ સુગમ-તાથી મળી ગયા પછી સામાન્ય સ્વરજ્ઞાન તથા રાગની પીછાન ધણેખરે અંશે હસ્તગત થઈ રહેશે.

કબીઆઈ હાઈસ્કુલ.
હોળીચકલા, મુંબઈ.
તા. ૧ ઓગસ્ટ ૧૯૨૮.

ચન્દુલાલ સંપત.

“सारीगम”नी विविध गोष्ठवल्ली.

१

सा-री-ग-म-प-ध-नि-सा.

सा-नि-ध-प-म-ग-रि-सा.

२

सासा-रीरी-गग-मम-पप-धध-निनि-सासा.

सासा-निनि-धध-पप-मम-गग-रीरी-सासा.

३

सासासा-रीरीरी-गगग-ममम-पपप-धधध-निनिनि-सासासा

सासासा-निनिनि-धधध-पपप-ममम-गगग-रीरीरी-सासासा.

४

सारीग-रीगम-गमप-मपध-पधनि-धनिसा.

सानिध-निधप-धपम-पमग-मगरी-गरीसा.

५

सारीसारीग-रीगरीगम-गमगमप-मपमपध-पधपधनी

धनिधनिसा

सानिसानिध-निधनिधप-धपधपम-पमपमग-मगमगरी

गरीगरीसा.

६

सारीगम-रीगमप-गमपध-मपधनि-पधनिसा
सानिधप-निधपम-धपमग-पमगरी-मगरीसा

७

सारीगमप-रीगमपध-गमपधनी-मपधनिसा
सानिधपम-नीधपमग-धपमगरी-पमगरीसा

८

साग-रीम-गप-मध-पनि-धसा
साध-निप-धम-पग-मरी-गसा

९

साम-रीप-गध-मनि-पसा
साप-निम-धग-परी-मसा.

१०

सारीगरीसा-सारीगमगरीसा-सारीगमपमगरीसा
सारीगमपधपमगरीसा-सारीगमपधनिधपमगरीसा
सारीगमपधनिसानिधपमगरीसा.

११

सारीगग-रीगमम-गमपप-मपधध-पधनिनि-धनिसासा
सानिधध-निधपप-धपमम-पमगग-मगरेरे-गरेसासा

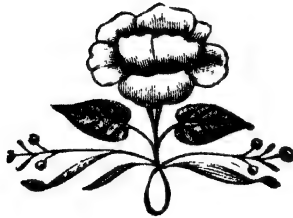

१२

सारीगगग—रीगभमम—गभपपप—मपधधध—पधनिनिनि—धनिसासासा
सासासानिधनिनिनि—धपधधध—पमपपप—भगभमम—गरीगगग
गरेसासासा.

१३

सा—भगरेसा, सा—पभगरेसा, सा—धपभगरीसा, सा—निधपभगरीसा
सा—सानिधपभगरीसा.

તું મારો આધાર દયાનિધિ

તું મારો આધાર.

અશરણુ શરણુ નામ શુભ તારૂં

તું કર મારી વાર-દયાનિધિ.

જ્યાં જોઉં ત્યાં અપાર લીલા,

અકળગતિ આકાર-દયાનિધિ.

રૂપે રંગે કે જર લોભે,

જગત જનોનો ખ્યાર-દયાનિધિ.

રાગ બિહાગ તાલ ત્રિતાલ માત્રા ૧૬.

આરોહ સા ગ મ પ નિ સા

અવરોહ સા નિ ધ પ મ ગ રી સા

આરોહમાં રી-ધ આ બે વર્ગ્ય છે.

સા ગમપ નિ સા નિ ધનિ ધપપ

તુ-મા-રૌ-આ-ધા-ર દયા-નિધિ

ગ મ ગ પ મ ગ મ ગ ગ રેસા સાસા

તુ-મા-રૌ-આ-ધા-ર દયા-નિધિ

ગગગમ પપનિ સા સા સાસા-સા

અશરણુ શરણુ નામ શુભ તા-રૂં-

નિ નિનિપ નિ સા નિ ધ નિ ધપપ

તું કર મા-રી-વા-ર દયા-નિધિ

ગ મ ગ પ મ ગ મ ગ ગ રે સા સા સા

તુ-મા-રૌ-આ-ધા-ર દયા-નિ-ધિ

આવો આવો આમ

હે બાળકો તમામ

આપણે ઉમંગે કરીયે કાપણીનું કામ.

(સાખી)

જે જે પેલી વાદળીઓ વરસીને ચાલી જાય

બારમાસનું અનાજ પીરસી સંપે રહે સદાય

આવો આવો આમ

હે બાળકો તમામ

આપણે ઉમંગે કરીયે કાપણીનું કામ.

(સાખી)

ખેતર માંહે ઉભરાયો છે કેવો સુંદર ફાલ

લણીએ ચાલો ખાંત ધરીને કાં કરીયે સૌ કાલ.

આવો આવો આમ.

લાવણી.

આરોહ સા રી ગ મ પ ધ નિ સા

અવરોહ સા નિ ધ પ મ ગ રી સા

સા-ધ સા-રી ગ- -

આ-વો આ-વો આ-મ્

ગ ગ પ મ ગ-સારી-

હે બા-ળકો તમા-મ્

સા નિસા રીગ રીસા નિ

આ-પણે ઉમં-ગે કરીયે

ધ નિ ધ રી સા

કા-પણી-નું કા-મ્

(સાખી) ગ પ ગ પ ગ પ પ પ પ ગ પ ધ નિ પ-
 ને ને પેલી વાદળીઓ વરસીને આલી જાય
 ગ ગ ગ ગ મ ગ રીસારી ગમ ગરે સા-
 બારમાસનું અનાજ પીરસી સૂપે રહે સદાય

વિનંતિ 'હુ' કડં દેશીઓ રૂડા
 ગરીબ જનને લક્ષ દો વડા
 જીરણ આંધળાં પાંગળાં બહુ
 ખબર રોગીની લેવી રે સહુ.

આપ સમાગમ આજ
 મીઠો અનુપમ ધારી-આપ.
 અન્તર સ્નેહ ઉમેરી-આપ.
 ચશવન્તા અમ આંગણુ આવી
 કીધા જાત્રત વારી-આપ.

ललित छंद.

आरोह—सा री ग म प
 अवरोह—प म ग री सा
 सा सा सा री गम ग म प मग
 वि० न ति हुं कड़ुं हे शी ओ इडा
 री ग री सा री ग री ग री सा सा
 ग री ञ न ने ल क्ष हो व डा

सा-सा निसा-गरी ग—
 आ-प सभा-गम आ-ज

प-पप ग म प ध पम गम
 भी-डो अ तु प म धा-री-
 अ-न्तर स्ने-हुँ मे-री-

ग रीसा नि सा-ग री ग—
 आ-प स भा-गम आ-ज

सा-री ग ग ग री ग म प म ग री ग
 यशव-न्ता-अ म आं—ग-णु आ-वी—

प प प ग म प ध प म ग म
 डी-धा-ज-अ त वा-री—

ग रीसा निसा-ग री ग— - -
 आ-प सभा-गम आ-ज

રાગ યમન કલ્યાણ તાલ ત્રીતાલ.

ઐકાર રૂપ શિવ સુત વન્દના

અમ બાલતણી અભ્યર્થના—ઐકાર.

જીવન લુપ્ત અનેરો લેતાં,

ચૂક્યા બહુ તુજ અર્ચના—અમ, ઐકાર.

કાર્યગભીરાં શાં શાં કરવાં ?

માત્ર અમારે નર્તના-વિભુ—ઐકાર.

પ્રહસ્યયંતું તેજ અમોમાં

પ્રાપ્ત કરો તવ કીર્તના-પ્રભુ—ઐકાર.

રચનાર—ચન્દુલાલ સપેત્ર.

राग कल्याण. ताल त्रिताल.

आरोहः सा री ग म प ध नि सा

अवरोहः सा नि ध प म ग री सा

सा नि सा रे ग रे सा रे सा नि ध नि धरे सा-

ॐ - डा र रे प शिव सु त व—न्द ना-

सा रे ग-ग ग ग म ग री ग प म प ग री

अ म णा-ल त णी—अ—व्य—र्थ ना—

ग-ग ग प-प प ध ध नि ध प-

७-व न द्वा-व अ ने रे ले-तां-

ग-ग ग ग म ग री ग प म प ग री

यू-कया- ण हु तु न अ - - र्यना—

દીસત જંગલ મંગલકારીરે
 મનુજના પરીતાપ નિવારીરે
 મધુર કોમળ ચાંદની શી ખીલે ?
 તરવરે સહુ અમૃતને ઝીલે
 બધું રૂપેરી રસે રસીયું વને
 પરમ શોભન લોભન લોચને
 સ્વર મીઠો ફરથી સરીતા જતી
 મલિનતા વળી તાપ સમાવતી

રાગ બાગેસરી તાલ.

આરોહ સા રી ગ મ પ ધ નિ સા

અવરોહ સા નિ ધ પ મં ગ રી સા

સા નિ સા ધ ધનિ સા-સા સા ધ-ધ પ ધ નિ
દ્વિસ ત જંગલ મંગલ કારી રે - -

ધ ધ ધ પ ધ નિ પ ધ મ-ગ-રે-ગ રે સા
મ તુ જના - - પરીતા-પ-નિ-વા રી રે

મ ગ મ ધ-ધ નિ સા-સા નિ રે-સા નિ ધ
મ ધુ ર કો-મ ળ ચાં-દ ની + શી-ખી લે -

ધ ધ ધ પ ધ નિ પ ધ મ-ગ રે ગ-રે સા
ત રે વ રો - - સહુ અ-મૃ ત ને-ઝી લે

રાગ તિલંગ તાલ દાદરો.

શ્યામ ચરણ સ્મરણ મિત્ર સરસ રીત સાચી,
 તે વિના ત્રિલોક મધ્ય કોડ વાત કાચી.
 હસ્ત ચરણ કરણ નાક તેં કૃપાળુ કીધું,
 નેત્ર વદન દંત આપી જ્ઞાન જ્ઞાન દીધું.
 ખાનપાન ચીજ ખુબ એજ આજ આપે,
 ભૂખ તરસ થંડ તાપ કષ્ટ સર્વ કાપે.
 તે તને ઘડીક એક એક યાદ આણે,
 તું અભાગી દુષ્ટ ઇષ્ટ દેને ન જાણે.

પેલું બકરી કેડું બાળ,
 વિખુટું માડીથી આકાળ.
 બિલું ઉંચ ગિરિને શૃંગ,
 કેઇ નહિં એની સંગ.
 ઉજળું બરફ સમ સોહાય,
 પાછળ શિલા શ્યામ જાણાય.
 કરતું કરૂણ રવ કંઈ મંદ,
 વિસરી સહજ નિજ આનંદ.

રાગ બહાર તાલ દીપચંદી.

આરોહ ; સા રી ગં મં પ નિં સા

અવરોહ : સા નિં પ મં ગં રી સા

પ-મંપ ગંરીસા-નિં-સા-ગંરીસા-
પે-લુ-ખકરી-કે-રૂં બા-ળ-

નિં નિં નિં-સા-મ-મં-ગં મં પમંપ-
વિષ્ણુ-મા-ડી-થી-આ-કા-ળ-

પ-પ-પમગ-મ-મપનિ-સા-સા-
ભ-ભુ-ઉં-ચ-ગિરિને-શું-ગ-

નિ-નિ-નિધપ-પમ ગમ પમપ-
કેા-ધ-ન-હિં-તે-ની-સં-ગ-

સીતા સમાણી સતી કોણુ શાણી,
 પતિ પ્રતિજ્ઞાય સદા પ્રમાણી.
 કુરંગ હણુવા મતિ બ્રષ્ટ કીધી,
 વિનાશકાળે વિપરીત બુદ્ધિ.
 કેવા હતા કૌરવ કાળ જ્ઞાની,
 કુસંપમાં પાછી કરી ન પાની.
 કપૈ મૂઝ્યા દ્વેષ સહિત કોધી,
 વિનાશકાળે વિપરીત બુદ્ધિ.

રાગ ખમાય. તાલ પંજળી ઠેકા.

આરોહ : સા ગ મ પ ધ નિ સા

અવરોહ : સા નિ ધ પ મ ગ રી સા

સા-ગ મ પ ધ સા નિ ધ પ મ પ ધ પ મ ગ
સી-તા સમા-ણી સતી કો - - ભુ શા-ણી

નિ સા-રી નિ નિ ધ પ ધ ગ મ પ-ધ મ - ગ
પ તિ-પ્ર તિ - રા - - ય સ હા-પ્ર મા - ણી

નિ નિ નિ-નિ સા સા નિ સા ગ રી સા રે નિ ધ પ
કુ રં - ગ હ ભુ વા - - મ તિ બ્રષ્ટ કી - ધી

નિ સા-રી નિ નિ ધ પ ધ ગ મ પ-ધ મ ગ
વિ ના-શ કા - જે - - વિ પ રી-ત યુ દ્ધિ

राजः लूय कल्याणः ताल त्रिताल.

अध निध निसा रेग गप रेग भगरे अध निसा

निध पग रेग पध गम गरे निसा

રાગ ખીલુ. તાલ દીપચંદી.

આરોહઃ સા રી ગં મ પ ધં નિ સા

સા નિ ધં પ મ ગં રી સા

પ—નિ નિ સા—સા ગં રી સા—નિ સા રે ગં
મ્રી—તા સ મા—ણી સં તી કે—ણુ શા—ણી

ગં પ— મ ગં રે સા નિ નિ સા રે સા નિ ધં
પ તિ— પ્ર તિ—જા ય સ દા પ્ર મા—ણી

સા ગ—મ પ પ પ મ ગ મ પ ગં રે સા
કુ રં—ગ હુ ણુ વા મ તિ બ્ર ષ્ટ કી—ધી

ગં ગં—રે ગં રે સા નિ નિ સા રે સા નિ ધં
વિ ના—શ કા—જે વિ પ રી ત ણુ—દ્ધિ

राग भाढ. ताल द्वादशे.

आरोहः सा ग म प ध नि सा अवरोहः सा नि ध प म ग री सा

प सा नि ध ध प म प म रे म ग रे ग रे ग म ग रे ग रे सा—
१ ० १ ० १ ० १ ०

सा—रे ग—म म—ध म ध प
१ ० १ ० १

ग—रे ग—म प म ध प सा नि
१ ० १ ०

ध प म ग रे सा
१ ०

रागः शुद्ध कल्याण. ताल द्रुपद.

आरोहः सा री ग म प ध नि सा अवरोहः सा नि ध प म ग री सा

सा नि ध प—ग ध प ग रे नि सा
० ० ० ० ० ० ० ०

सा—ग प—प ध नि सा—री—
० ० ० ० ० ० ० ०

ग री—सा सा नि ध—प
० ० ० ० ० ०

राग सारंग ताल द्रुपद.

आरोह : सा री म प नि सा

अवरोह : सा नि प म री सा

सा० नि० प० म० री० प० म० रे० सा० री० सा० नि० सा०

री-म० प-प० नि-प० म० री० सा०

रे० म० म० प० प० प० नि० नि० नि० सा-सा०

सा० नि० प० म-रे० म-म० प-प०

म-म० प० नि० नि-सा० सा० सा-सा०

नि० सा० रे० रे० म० म-री० सा० सा० नि० प०

री-म० प-प० नि० नि० प० म० रे० सा०

सा० नि० प० म० म० रे० रे-म० प-प०

रागः यमन कल्याण ताल त्रिताल.

सा नि ध प - म ग म प - - म ग रे नि रे ग रे सा नि ध सा-नि
 • १ २ ३ ० १
 ध प प नि रे सा नि रे ग रे नि रे ग म प - म ध प म ग रे नि सा
 २ ३ ० १ २ ३

रागः काशी ताल त्रिताल.

सा नि सा ग रे म ग रे सा रे नि - सा - - -
 • ० १ २ ३
 सा नि ध प म ग रे सा नि ध प म ग रे सा-
 • १ २ ३
 म ग रे सा नि सा ग रे म ग रे सा रे नि-सा-
 • १ २ ३

राग कालींगडो. ताल त्रिताल.

ग म प धं—प म ग-रै—सा नि-सा
२ ३ ० १

सा ग म प धं नि सा-री सा नि धं प म प-
२ ३ ० १

०
प ध नि सा रै ग रै सा नि सा नि धं प म प-
२ ३ ०

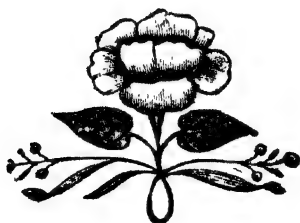
राग सौरङ. ताल ज़ुमरा.

सा री म प नि सा नि सा रै सा नि ध प री
२ ३ ० १

०
म प ध नि ध प म ग रै म ग रै नि सा
२ ३ ० १

ભલો દૂરથી દેખતાં દીલ ભાળ્યો
 ચઢી જેમ આકાશમાં મેહ આળ્યો
 દીસે કુંડનો દેવતા વીજ જેવો
 દીઠો આજ આખુ ગિરિરાજ એવો.
 તિથિ પુનમે શોભિતા સાંજ ટાણે
 બન્યા ઘંટ બે સૂર્યને સોમ જાણે
 દીપે દેવ હાથી કહે કોઈ કેવો ?
 દીઠો આજ આખુ ગિરિરાજ એવો.

રાગ : ભેરવી તાલ દીપચંદી.

આરોહ : સા રીં ગં મં પ ધં નિં સા

અવરોહ : સા નિં ધં પ મં ગં રીં સા

સા પ પ ધં પ ગં પ પ ધં નિં ધં પ ગં—
ભ લો ડુ ર થી દેખતા દીલ ભા-વ્યો—

ગં પ ધં મં પ ગં રે સા રે ગં મં ગં રે સા
અ ઢી જે મ આ કાશ માં-મે હ આ-વ્યો

ધં મં ધં નિં સા સા રા નિં સા સા રી સા નિં ધં
દી સે કું ડ નો દે વ તા વી જ જે--વો—

પ પ ધં મં પ ગં રે સા રે ગં મં ગં રે સા
દોઢો આજ આખુ ગ રિ રાજ એ - વો

राग भागेशरी—ताल त्रिताल.

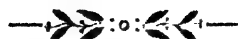
को   को टी को   को को
 म ग रे सा   म ध-नी   सा-नी ध   नी ध म ग
 ०   १   २   ३

को   म को   को को
 म ध म ग   रे सा ध नी सा-म ध नी ध म ग
 ०   १   २   ३

अंतरे.

को   टी टी टी   टी टी टी   टी
 म ग म नी   ध सा रे सा   म ग रे सा   ध नी सा—
 ०   १   २   ३

को टी को   को
 म ध नी सा   नी ध म प   ध म ग म   ग रे सा—
 ०   १   २   ३

यमन कल्याण—ताल त्रिताल.

प म ग रे ग रे सा नि ध नि ध रे सा ग रे रे
० ० ० ०

प म ग म ध नि सा नि ध म प ग म ग रे प
० ० ० ०

ग म ध नि सा नि ग रे सा नि ध प म ध प रे
० ० ० ०

प प ग ग रे रे सा सा नि नि ध ध प ग रे रे
० ० ० ०

प म ग सा सा म म ध ग म ध नि सा नि ध रे
० ० ० ०

राग भालकेश. ताल दीपचंदी.

आरोहः सा ग म ध नि सा

अवरोहः सा नि ध म ग सा

सा म ग सा सा ध नि सा म ग म म
ल लो ह्र र थी हे ञ तां ही ल ला व्यो

ग म ध नि सा सा सा नि नि ध म म
च ही ने म आ डा श मां मे ढ आ व्यो

सा म ग सा सा ध नि सा म ग म म
दा से कुं उ नो हे व ता वी च ने वा

ग म ध नि सा सा सा नि नि ध म म
दी डा आ न आ धु ग रि रा च ये दा

રાત રહે બહારે પાછલી ખટધડી,
 સાધુ પુરૂષને સુઈ ન રહેવું.
 નિદ્રાને પરહરી સમરવા શ્રી હરી
 એક તું એક તું એમ કહેવું-રાત૦
 ભોગીઆ હોય તેણે ભોગ માંભાળવા,
 ભોગીયા હોય તેણે ભોગ તજવા-રાત૦
 વેદીઆ હોય તેણે વેદ વિચારવા,
 વૈષ્ણવ ભોગ તેણે કૃષ્ણ ભજવા-રાત૦

રાગ ખિલાસ. તાલ અપતાલ.

આરોહ: સા રી ગ પ ધ સા

અવરોહ: સા ધ પ ગ રી સા

ધ ધ પ ગ રે ગ રે સા સા ધ સા રે ગ પ ગ રે સા સા
 રા - ત ર હે જા - હ રે પા - છ લી - ખ ટ ધ ડી

ગ-મ પ-ધ-ધ ધ ગ પ પ પ પ ધ ગ પ -
 સા-ધુ પુ-રૂ-પ ને સુ ઈ ન ર હે વું - - -

મ-ગ પ ધ સા સા સા સા ધ સા સા રે રે સા સા ધ પ
 નિ-દ્રા ને - પ ર હ રી સ મ ર વા - શ્રી - હ રી

ધ-ધ ધ ધ સા સા ધ પ ગ પ પ પ પ ધ ગ પ
 એ-ક વું - એ - ક વું એ - મ ક હે વું - -

राग भीमपलास—त्रिताल.

सा रे | नि सा ग म | प ध नि ध प |

१

२

म ग ग प ध म प | ग रे-म ग रे

३

०

सा रे | नि सा ग म | नि नि सा सा

१

२

म ग ग प ध म प | ग म ग रे सा

३

०

सा रे | नि सा ग म | नि सा ग म प ग म |

१

२

प नि सा रे सा नि ध प | ग ग रे रे

३

०

राग आशावरी—त्रिताल.

को को
म प ध म | म ग रे सा | सा री म प | सा नि ध प
३ ० १ २

को को को
म प ध नि | ध सा सा रे | सा रे ग रे | सा नि ध प

को को को को को को को
ग रे सा नि | नि सा नि रे | म ग रे सा | सा नि ध प

x x x x

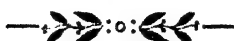
राग छिछोण—अपताल.

को को को
ग-सा-ध म ध सा-सा
१ २ ० ३

को को को को को
सा ग म ध नि ध म ग ग सा
१ २ ० ३

को को को
सा-ग-ग म ध सा-सा
१ २ ० ३

को को को को
सा-नि ध म ग म ग सा-सा
१ २ ० ३

નરદેવ ભીમકની સુતા દમયંતી નામે સુંદરી
 સૂણીને પ્રશંસા હંસથી નળરાયને મનથી વરી;
 મોટી સ્વયંવરની સભામાં સુર નરાદિકને તણ
 વરમાળ તેણે વાલથી નળ નૃપ તણે કંઠે સજ.
 દિવ્યાંગના સમ દીપતી દમયંતીથી નળ ભૂપને
 શુભ તનય તનયા સાંપડયાં શોભાવતાં ગુણરૂપને
 સુરપુર સમાન મરસ મુખે બહુ ભોગવ્યાં મન ભાવતાં
 વળી પુણ્ય શ્લોક બની પ્રબળે પાળી યરા પ્રસરાવતાં.

राग देश. ताल दीपयंटी.

आरोहः सा री म प नि सा

अवरोहः सा नि ध प म ग री सा

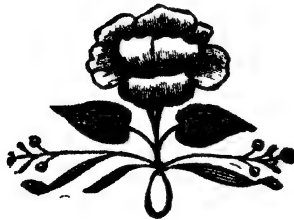
सा सा री-री म प प नि-नि सा सा रे नि-ध प म प ध म ग री
 न र हे-वली | म क नी-सु ता | द म यं-ती ना | मे - सुं - द री
 सु ष्ठी ने-अ शं | शा-हं-स थी | न ण रा-य ने | म न थी - व री

म म म प नि-नि नि सा-नि सा-नि नि नि सा सा रे नि-ध प
 मो - टी स्व यं-व र नी-स ला | मां-सु र न रा | दिक ने-त ल

नि सा रे-सा रे | ग म ग-री सा सा रे नि नि ध प | म प ध म ग री
 व र भा-ण ते | छे - वा-ल थी | न ण नृ प त छे | कं - ठे - स ल

પરેશા વિશ્વેશા, અકલિત તહારી કૃતિ ગતિ
 રચ્યું સર્વે આ તેં જન સુખ હિતાર્થે જગપતિ
 કૃતિ ભારી નિર્ખી જન દૂર ખસે છે મથીમથી
 ગુણો તારા ગાવા જન મતિ જરી ચાલતી નથી
 અહા શા દીસે આ જલનિધિ મહા નૃત્ય કરતો
 તરંગો ઊછાળી મધુર સૂર જાણે અલપતો;
 ખગીચાવાડીમાં ફળફૂલથી ડાળી ઝુકી અતિ
 હવાની લે'રેથી નમન કરતી શું પ્રભુ પ્રતિ.

राग छिड़ोण—ताल रपक.

आरोहः सा ग म ध नि सा

अवरोहः सा नि ध म ग सा

सा सा नि नि ध ध म म ग | सा ग म ध नि सा सा नि सा रे सा
 प रे - शा - वि वे - शा | अ क लि त त डा + री कृ ति ग ति

सा सा नि नि ध ध म म ग | सा ग ग ग म म म ग सा सा सा
 र - स - वे आ - ते | न न सु अ छि ता + र्थे न ग प ति

सा ग ग म म ध नि नि सा | नि सा रे सा सा नि ध म ध नि सा
 कृ ति - ला - री नि - मी न ह र अ से + छे म थी म थी

सा सा नि नि ध ध म म ग | सा ग म ध नि सा सा नि सा रे सा
 गु षो - ता - रा गा - वा | न न म ति न री + या ल ती न थी

राग सारंग—त्रिताल.

को को को अ को को
 नि प नि प नि प म रे म रे सा नि सा रे नि नि प
 २ ३

को को
 नि नि प म प सा रे रे सा रे रे सा नि प रे
 ० १

म म प म प सा सा सा सा सा नि प सा नि प

ॐ   ॐ   ॐ   अ
रे-म न प, नि प नि प म रे म रे सा न सा रे

राग केदारो—द्रुपद.

सा नि ध ^{को} प म ध प म-म ग प प
 २ ० ३ ० ४ १

म म म ग री ग म प म ग रे सा
 २ ० ३ ० ४ १

सा सा सा नि ध नि सा सा रे सा नि ध प
 २ ० ३ ० ४ १

प सा सा सा सा सा सा सा नि रे सा सा
 २ ० ३ ० ४

ध नि ध नि सा रे सा नि सा ^{को} ध नि ध प प
 २ ० ३ ० ४ १

તે પંખીની ઉપર પથરો ફેંકતાં ફેંકી દીધો !
 છૂટ્યો તેને અરરર ! પડી ફાળ હૈયા મહીં તો !
 રે રે ! લાગ્યો દીલ પર અને શ્વાસ રૂંધાઈ જતાં,
 નીચે આંચું તરૂં ઉપરથી પાંખ ઢીલી થતામાં,
 મેં પાળ્યું તે તરફડી મરે હસ્ત મારાજથી આ,
 પાણી છાંટ્યું દીલ ઘડકતે તોય ઊડી શક્યું ના;
 ક્યાંથી ઊઠે ? જખમ દીલનો કુર હસ્તે કરેલો,
 ક્યાંથી ઊઠે ? હૃદય કુમળું છેક તેવું અહો હો !

राग भागेश्वरी. ताल दादरो.

आरोहः सा री ग म प ध नि सा *

अवरोहः सा नि ध प म ग री सा

ध ध ध प ध नि | ध म ग री ग सा | नि सा ध ध | ध ध प ध नि
 ते यं भी नि - - | उ प र प थ रो | कें क तां कें | झी ही घो - -

म ध नि ध सा - | नि ध म ध नि सा | सा सा नि रे | सा नि ध - -
 छुटो ते - ने - | अ र र र प डी | डा ण है या | म डि तो - -

ध ध ध प ध नि | ध म ग री ग सा | नि सा ध ध | ध ध प ध नि
 रे रे ला ज्यो - - | ही ल प र न्ना ने | श्वा स इं धां ध न्न तां - -

म ध नि ध सा - | नि ध म ध नि सा | सा सा नि रे | सा नि ध - -
 नी ये आ - व्युं - | त इ उ प र थी | पां ण दी दी | थ ता मां - -

નિર્જળ ગામ નવાણુ ગળાવો
 વાવ કુવા નદી તીર તળાવો
 શોધી જુનાં ફરી સત્ય સુધારો
 તે જનના ધણી ધર્મ તમારો
 ધીંગી રચો ફડી ધર્મશાળાઓ
 જ્યાં નર નારી નરે નળજાઓ
 તે જનના તન તાપ નિવારો,
 તે જનના ધણુ નમ તમારો.

राग जीजाटी—ऊरवो ठेके.

आरोहः सा री ग म प ध नि सा

अवरोहः सा नि ध प म ग री सा

सा ग ग म | ग ग री ग | म म प प | प प म ग
नि - ञ्जी | गा - म न | वा - णु ग | गा - वो -

ग म प प | प प ध नि | प ध म प | ग म ग ग
वा - व कु | वा - न दी | ती - र त | गा - वो -

म म ध ध | नि नि ध ध | नि नि नि ध | प ध प प
शो - धी णु | ना - ई री | स - त्य सु | धा - रौ -

ग म प प | प प ध नि | प ध म प | ग म ग ग
ते - ध न | ना - ध ण्णी | ध - र्भ त | मा - रौ -

